

FLÜT EĞİTİMİNDE EKOLLER, EVRENSELLEŞME SÜRECİ VE BU SÜRECE USTALIK SINIFLARININ ETKİSİ

Schools, Universalization Process in Flute Education and The Effect of Master Classes to This Process

DOI NO: 10.36442/AMADER.20201158174

Gökçe SARVAN¹

Özet

Çalıcıların ortak teknik ve müzikal anlayışlarla ortaya çıkardıkları eser ve performansların bütününe ekol denmektedir. Flüt tekniğinde de ekoller ses rengi, artikülasyon, vibrato, müzikal anlayış gibi pek çok öğeyi yakından etkilemiştir. Savaşlar, ekonomik kaygılar gibi sebeplerle yer değiştiren ekollerin öncü sanatçıları, flüt teknikleri ve stillerini farklı ülke ve kıtalarda solistlik, orkestracılık, eğitimlik yoluyla yaymışlardır. Bu süreçte farklı kültürlerle sahip sanatçılar arası etkileşimlerin en etkin olduğu yer ustalık sınıfları olmuştur.

Çalışmada ekollerin evrenselleşme sürecinde ustalık sınıflarının etkisinin incelenmesi amaç edinilmiştir. Literatür araştırması, çalıcılıkları referans sayılabilecek pek çok sanatçının ustalık sınıflarına, ders ve konser kayıtlarına erişim bu çalışmaya ışık tutmuştur. Ulusallaşma evresinde pek çok ülkenin sanatçılarının kimliklerini icralarına yansıttığı göz önünde bulundurularak flüt tekniğine ve literatürüne en çok etki eden ekoller üzerinde çalışılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde müzikte ulusal kimlikleşme, ekollerin doğuşu ve temel ekoller incelenirken ikinci bölümde ustalık sınıflarının evrenselleşme sürecine katkısına yer verilmiştir. Dünya tarihi ve müzik tarihinin iç içe gelişimi ulusallaşma döneminde sanatçıların performanslarına ulusal kimlikler kazandırırken; bilhassa ustalık sınıfları ve teknolojik gelişimler yardımıyla sanatçılar arası artan etkileşimler sanatçıların çalıcılıklarını teknik anlamda birbirine yaklaştırmış, ortak estetik anlayışlar, sentez ekoller yaratılmasına yardımcı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Ekol, Evrenselleşme, Flüt, Ulusalçılık Akımı, Ustalık Sınıfları.*

Abstract

All performances that players have created with technical and musical insights are called schools. In flute technique, schools influenced

¹ Dr., gokcesarvan@gmail.com

many elements, such as, sound color, articulation, vibrato and musical understanding. The leading artists of schools, which were relocated by reasons like wars and economic concerns, spread flute techniques& styles through to be presented as soloist, orchestra and instructor in different countries. Through this period, mastery classes were the place where interactions between artists were most effective.

Aim of the study is, examine the effect of master classes to the schools through the globalisation process. This literature study is enlightened by access to the mastery classes, lecture and concert records, whose performances could be considered as reference. Schools, which have the most influence on flute technique and literature are studied, considering the fact that artists of many countries reflect their identities in their performances, in the period of nationalization. In the first part of the study, national identity in music, birth of schools and basic schools are researched, in the second part, contribution of master classes to the process of globalization has taken place. The intertwined development of World and Music history brings national identities to performances of artists, during period of nationalization; Especially with help of master classes and technological developments, the increased interactions between artists, have brought the artists' performances closer, in a technical sense and helped to create common aesthetic insights and synthesised schools.

Keywords: School, Globalization, Flute, Nationalism, Master Classes.

GİRİŞ

Aynı kültürü paylaşan sanatçıların ortak teknik ve estetik anlayışla ortaya koydukları ürünler bütününe ekol denmektedir (Say, 2002: 172). Ekol, ortak yönleri ve amaçları olan, belirli ilkelerde birleşerek genel bir stil ya da müzikal bir akım oluşturan sanatçılar grubuna verilen ad ve özgün bir eğitsel yöntem ve teknik geliştirilerek yeni kuşakların yetişmesini amaçlayan usta sanatçıların genel müzikal çizgisi şeklinde de tanımlanabilir (Say, 2010: 503).

Çalgı ekolü, sözcük olarak bir çalgının çalınmasında ve öğretilmesinde kullanılan özgün yol ve yöntem anlamına gelmekte ve bu yöntemlerin bulunması ve olgunlaşması yüzyıllar almaktadır (Coşkun, 2015: 3). “Kültürlerin karakterlerinin farklılığı, ekollerin önem verdiği noktaların da farklılaşması sonucunu doğuruyordu. Çalgıcı bestecilerin döneminin sona yaklaşması, ulusal beste ekollerinin gelişmesi ve gelişim yönleri de çalgı ekollerindeki anlayışları etkilemiştir” (Coşkun, 2015: 3).

Ekolü tanımlarken akım, stil ve teknik kelimelerini de tanımlamak yerinde olacaktır. Akım “Bir sanatkâr grubunun belli bir dönemde, ortak dünya görüşü, estetik ve edebiyat anlayışı çerçevesinde oluşturdukları edebiyat hareketi; bu anlayış ve hareket çevresinde kaleme aldıkları edebî eserlerin oluşturduğu bütündür” (Yöre, 2011: 4-5). İngilizce’de stream (akım), mainstream (ana akım) ve movement (hareket, akım) kelimeleri, Fransızca’da ise, Türkçe’de ekol olarak kullanılan ve okul anlamına gelen école kelimesi akım anlamında kullanılmaktadır (Yöre, 2011: 4-5).

Güncel Türkçe Sözlük içinde üslup, biçem anlamındaki stil, sanatçının özgün anlatış tarzıdır ve bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepsi olarak tanımlanan teknik ise içinde yer alınan ekolün yaratım yöntemlerini anlatır (TDK, 2019).

Müzikte Ulusal Kimlikleşme ve Ekollerin Doğuşu

Müzikte ulusal kimlikler altında gruplanan ekoller dünyada ulusalcılık akımını hazırlayan politik etkenlerle belirginleşmiştir.

“Dünyadaki üretim biçimlerinin ve buna bağlı olarak toplumsal yapının değişimi ve dönüşümü, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişle başlamıştır. Otuz Yıl Savaşları ve Fransız Devrimi ile Avrupa’da başlayan bu sancılı süreç, İki Dünya Savaşı ve Soğuk Savaşa kadar gelmiştir ve halen günümüzde de devam etmektedir. Büyük imparatorluklardan ulus devletlere dönüşüm süreci, yerel kaynakların, ticaret yollarının ve jeo-politik değerdeki bölgelerin paylaşılabilmesi, etnik ve dinsel milliyetçiliklerin artması, anti Semitik hareketler gibi birçok etmen, Dünyada Ulusalcılık Akımını körüklemiştir” (Mustan Dönmez ve Oyan, 2015: 89).

18. yüzyılın sonlarına kadar çalıcılıkta önde olan Almanlar ve İtalyanlardan oluşan bir batı Avrupa merkezli çoğunluktan bahsetmek mümkündür. Ulusalcılık akımının etkisi ile İngiltere, Rusya, Macaristan, Belçika ve Hollanda gibi ülkelerde üretilen müzik yapıtları ve müzikal olaylar ses getirmiştir. Millî müzik, ortak teknikle dile getirilen halk özgünlüğü demektir ve bunun modeli Rus, İskandinav, Macar, İspanyol, Balkan milletleri ekolleridir (Kahraman ve Tebiş 2012: 55. Akt. Ayas, 2016: 138).

Rus besteciler, kendi halk müziklerinde yatan zenginlikleri ortaya çıkarmış, Fransız besteciler, kendine özgü olan bir ‘Fransız’ biçemi uğrunda uğraş vermiş, Debussy gibi birçoğu bu amaca ulaştıracak özendirici dersleri Musorgski’nin yapıtlarında bulmuşlar;

ardından Dvorak, 1890’larda kendi Çek ve Slovak halk şarkılarının ruh ve özünü dolup taşan müziklerinde Amerikalı besteciler üzerinde fırtınalar estirmiş, onlara halk müziği miraslarını incelemeyi ve kullanmayı aşılamışlardır (Finkelstein, 1995: 19. Akt. Mustan Dönmez ve Oyan, 2015: 91).

Ekoller çalma tekniklerini yakından etkilemişlerdir. Şan tekniğinde artikülasyon kullanımının flüt tekniği ile ilişkili olduğundan yola çıkılarak dünyadaki şan ekollerini birbirinden ayıran niteliklerin başında dil-konuşma ögesinin önemli bir yer tuttuğu ve konuşma-müzik dilinin, ulusların tanıtılmasında en büyük etken olduğu bilgisiyle artikülasyon kullanımının flüt ekollerini birbirinden ayıran önemli bir unsur olduğunu söylemek mümkündür (Ayaz ve Nayir, 2017: 160). Flütte Bel canto (şarkılama) tekniğinde opera alanında ekol olan İtalya’nın ilham verdiğini söylemek mümkündür. Traversières dergisinde Emmanuel Pahud ile yapılan görüşmede Pahud’ün “Almanlar ve İngilizler, Fransızların kullandığı ‘tu-ku tu-ku’ artikülasyonunu yapamıyorlar. Bu Fransız dilinin bir avantajıdır. Bir İtalyan eseri çalarken İtalyanca konuşuyormuş gibi düşünerek artikülasyonların esere uyumlu olmasını sağlamaya çalışıyorum.” şeklindeki açıklaması, artikülasyon yapılırken yaşanan kolaylık ya da zorlukların konuşulan dil ile ilgisine işaret etmektedir (Hepyuçel, 2009: 3).

19. yüzyıl sonlarından itibaren teknolojinin gelişimi ile müziğin evrenselleşme süreci başlamıştır. Farklı kültür ve uluslardan icracıların birbirleri ile iletişime geçmeleri, kültüre özgü teknik farklılıklarını ve estetik anlayışlarını paylaşabilmeleri, bilgi alışverişi yapabilmeleri evrenselleşme sürecini hızlandırmıştır. Ustalık sınıfları, farklı ülkelerde eğitim görme, yarışma ve konserlere katılım ile sanatçıların farklı ekollerden kişilerle çalışmasına ve etkileşim içinde bulunmalarına imkân sağlamıştır (Araboğlu, 2011: 38). Artık dünyanın kültürel, ekonomik ve tarihsel süreçte geldiği noktada ekoller, çağımızın iletişim ve ulaşım olanaklarıyla birlikte öyle bir gelişim ve sentez göstermiş bulunmaktadır ki, yeni bir ekolün doğuşundan söz edilememekte; İsraili, Rus, Japon, Koreli, Çinli, Kuzey Amerikalı, Latin Amerikalı, Avrupalı, İskandinavyalı binlerce müzisyen artık tek bir ekole bağlı olduğu söylenemeyecek şekilde çalgı çalmakta, pek çok çalgı ustası eğitim sürecinde farklı ekollerin temsilcileriyle çalışmakta ve onların farklı özelliklerini kendi beğenisiyle birleştirerek kullanabilmektedir (Coşkuner, 2015: 8).

Bu gelişmeler sonucunda gelinen noktada günümüz sanatçılarına bakıldığında kesin bir ekolden bahsetmek mümkün olmamakla birlikte bir önceki neslin sanatçılarında bunun daha net fark edildiği görülmektedir.

Alman Flüt Ekolü

Batı Avrupa merkezli klasik batı müziğinde flüt tekniğinin gelişmesinde J. J. Quantz ve T. Boehm'ün yeri büyüktür. J. J. Quantz abanoz ve fildişinden üretilen yumuşak tınlı flütlerine yeni perdeler eklemiş ve pes seslerde kuvvetli ve yoğun bir ses rengi elde etmek amacıyla flütün ağızlık deliğini ovale dönüştürmüştür (Powel, 2002: 98). 18. Yüzyıl ve öncesinde tahta, boynuz gibi farklı materyallerden üretilen flüt 19. Yüzyılda Teobald Boehm tarafından gümüş kullanılarak üretilmeye başlanmış; deliklerin parmakla kapatıldığı önceki dönem flüt mekanizmasından deliklerin perdeler yardımı ile kapatıldığı mekanizmaya geçiş yapılmıştır. Perdeler arası mesafelerin mükemmelleşmesi ve deliklerin parmaklardan ziyade perdelerle kapanması entonasyon kalitesini yükselten etkenler olmuştur. Boehm mekanizmalı perde sistemi klarinet, obua, fagot gibi diğer tahta üflemeli enstrümanlara da uygulanmıştır ve getirdiği kolaylıklar sonucunda klasik batı müziğinde tüm flüt ekollerinde Boehm mekanizmalı flüt benimsenmiştir.

Teobald Boehm'ün perdeler arası mesafeyi mükemmelleştirmesi ve bir nesil önceki flüte göre daha kolay ajelite yapılabilecek bir flüt mekanizması geliştirmesi flütün solistik bir enstrüman olmasının önünü açmıştır.

“Oda müziğinde, orkestralarda ve solo enstrüman olarak sahnelerde yer alması flütün yapısal olarak geliştirilmesiyle yakından ilgilidir. Bu gelişmelerle ses kapasitesinin artması, ses renginin zenginliği, hızlı tempolarda yer alan virtüözik pasajlarda teknik öğelerin görkemli bir şekilde icra edilebilirliği Boehm sistem flütün icadı ile mümkün olmuştur. Flütün fiziki olanaklarının artması ile besteciler flüte yeni eserler yazmış ve icracılardan da bu yenilikleri seslendirmeleri istenmiştir” (Bulut, 2015: 57).

Dudak pozisyonunun gergin ve paralel olduğu Alman ekolünde ses rengi Boehm flütten sonra oldukça koyulaşmış, ağırlaşmış ve kalınlaşmıştır (Aksoy, 2009: 19). Alman flüt ekolünde vibrato az kullanılmakta, daha düz sesler ile çalınmaktadır. Ancak müziğin evrenselleştiği bugünlerde Alman flüt ekolünün, Fransız ekolünden

etkilenecek bazı değişimlere uğradığı, Alman ekolünde kullanılan düz seslerin yerini vibratolu seslere bıraktığı söylenilebilir (Kurtaslan, 2014: 246). Alman flüt ekolünde dil tekniğinde “Artikülasyon için kullanılan hecelerin konuşulan dile, yaşanan ülkeye göre farklılık gösterdiği düşünöldüğünde t ve d harflerine getirilen hecelerin çoğunlukla kullanıldığı görölmektedir” (Kurtaslan, 2014: 246).

“J. J. Quantz ve T. Boehm’ün yanı sıra J. G. Tromlitz ve ses rengi, esneklik ve nüans yapmadaki farklı düşünceleri Alman stiline getirilmesine katkı sağlayan G. Scheck Alman flüt ekolu için önemli bir yere sahiptir. Alman ekolünü benimseyen diğer bazı flütistler şunlardır; K. Wilhelm, K. P. Valentin, K. Gottlieb, A. B. Fürstenau, M. Fürstenau, H. Heindl, E. W. Heinmeyer, P. Herbert, H. Albert, K. Carl, D. Nicholas” (Kurtaslan, 2014: 246).

Fransız Flüt Ekolu

İzlenimcilik akımının etkisindeki dönemde bir durumu anlatmaktan ziyade bir duyguyu, ortamı hissettirmeye çalışan, anlık görüntü izlenimi veren eserler ve buna uygun icralardan bahsetmek mümkündür. “İzlenimci ressamların bir sis perdesinin ardından sundukları görüntüler bestecilerde de aynı hissi yaratma ihtiyacı hissettirdi. Edebiyatçılar, heykeltıraşlar, şairler, ressamlar ve besteciler arasındaki bu etkileşim eserlerin yaratım tekniklerinde de benzerlikler yarattı” (Kocakölah, 2014: 6). Öyle ki “Debussy kendi yazdığı bir mektupta (Şubat 1906) izlenimci öğelerin müzik ile bir resimden çok daha iyi sergilenbildiğini belirtti” (Sadie, 1980: 30-31). Fransız flüt ekolünün de bu anlatımdan yakından etkilendiği, şarkı söyler gibi, zarif bir müzikal anlayışa sahip olduğu söylenebilir. “Fransız ekolünü güçlü kılan, virtüözite düzeyinde tekniği kazandıran disiplinli bir çalışma programı üzerine kurulmuş olmasıdır ve enstrüman üzerinde ustalaşmaya elverişli olan tek ekol olmasıdır” (Gabaron, 2005: 16).

“Yirminci yüzyıl başlarında Paris Konservatuarı’nın kendi ekolünü yaratması adına flüt literatürüne yeni eserler kazandırması hedefi flütün tarihsel gelişimi adına önemli bir hareket olmuştur” (Bulut, 2015: 57). Dönemin flüt eserlerinin büyük çoğunluğu C. P. Taffanel’in Paris Konservatuarı’nda öğretilenlik yaptığı yıllarda yazılmıştır. Paris Konservatuarı’nda son sınıf öğrencilerinin mezun olabilmek için çalmaları gereken zorunlu eser anlamına gelen, bitirme sınavı için yazılan ve ilk kez sınavda seslendirilen ‘Morceaux Imposé’ çalma ve bestecilerin bu sebeple her yıl flüt için yeni besteler üretme geleneği vardır. Okulun öğretmenlerinin günümüzde dünyanın pek çok

yerinde halen kullanılmaya devam edilen metodlar hazırladıkları ve pek çok eserin Fransız flüt ekolünün öncü flüt sanatçılarına ithafen yazıldığı düşünüldüğünde Fransız flüt ekolünün flüt dağarını da büyük ölçüde etkilediğini söylemek mümkündür. “Flüt öğretmenlerinden öğrencilerine aktarılan ve öğretmenlerin flüt çalma tekniğini arttıran metodları yazıp uygulayarak göstermesi adeta bir gelenek haline gelmiş öğrencilerinin yurt dışında farklı okullarda görev yapması ya da orkestralarda çalması bu metod ve eserlerin tüm dünyaya yayılmasına olanak sağlamıştır” (Bulut, 2015: 57).

Fransız flüt ekolünde dudak pozisyonu oldukça rahattır. Alman flüt ekolündeki dudak pozisyonunun gerginliğinin aksine özellikle rahat bırakılmış üst dudak sayesinde çok daha zengin tonlar ve ses renkleri elde etmek mümkündür. Vibrato şarkı söyler gibi, derinliği değişken ve yumuşaktır. Fransız flüt ekolü dil tekniğinde Fransız dilinin kullanım şekline göre t harfinin belirgin olarak söylenmesi flüt çalmada büyük kolaylık sağlamaktadır (Kurtaslan, 2014: 245). Mekanizması gelişmiş ve metalden üretilen Boehm flütlerle çalmayı benimseyen bu ekolde entonasyon dikkatle ve kolaylıkla çalışılan bir diğer noktadır.

Rahat bir dudak pozisyonu, ileri seviye teknik birikim, tüm oktavlar arası eşit kuvvet uygulanan bir ton ve zarif bir müzikal anlayış ile Boehm flütün gelişmiş mekanizma, ses rengi ve entonasyon kusursuzluğu sağlamasının birleşiminde Fransız ekolünde üst düzey solistik performans sağlayan bir çalıcılık ortaya çıkmıştır. 1795-1893 yılları arası görev yapmış Paris Konservatuarı flüt öğretmenleri için Fransız flüt ekolü kurucuları demek mümkündür (Bkz. Ek Tablo 1). Ekolün öncü flüt sanatçılarından bazıları benzer şekilde F. Devienne, J. Tulou, L. Dorus, J. H. Altes, C. P. Taffanel, A. Hennebains, P. Gaubert, M. Moyses, J. Demmersman, G. Crunelle, M. Debost, J. P. Rampal, P. Y. Artaud, A. Marion'dur (Kurtaslan, 2014: 245).

Tablo 1. Fransız Flüt Ekolü Kurucuları Paris Konservatuvarı Flüt Öğretmenleri (1795-1893)

Flüt öğretmeni adı	Yaşadığı yıllar	Konservatuvarda hizmet ettiği yıllar
François Devienne	1759-1803	1795-1803
Antoine Hugot	1761-1803	1795-1803
Jacques Schneitzhoeffler	1754-1829	1795-1802
Nicolas Duverger		1795-1802
Johann-Georg Wunderlich	1755-1819	1795-1802 1803-1819
Joseph Guillou	1787-1850	1819-1829
Jean-Louis Tulou	1786-1865	1829-1859
Louis Dorus	1812-1896	1860-1868
Henri Altès	1826-1899	1869-1893

(Powell, 2002: 221).

İngiliz Flüt Ekolü

İngiliz flüt ekolünün öncüsü C. Nicholson'dır. Nicholson'un kendi yaptığı büyük perde delikleri ve ekolün şiddetli, parlak, güçlü tonu belirleyicidir. Bu ekolde perde delikleri farklı büyüklükte olan flütler tercih edildiği için sıkı ve her sese göre değişen dudak pozisyonu ortaya çıkmış, artikülasyon kullanımı bakımından; İngilizlerin 't' harfini belirgin olarak seslendirmemesi ya da seslendirirken 'd' olarak değişime uğratması artikülasyon kullanımında farklılığa ve çok sayıda çeşitliliğe yol açmış, ayrıca bu ekolde çok az kullanılan ya da kullanılmayan bir vibrato anlayışı gelişmiştir (Hepyücel, 2009: 16-17).

İngiliz flüt ekolünün temsilcileri J. Radcliff, A.P. Vivian, J. Richardson, O. Svendsen, R. Carte, F. Griffith, E. German, A. Fransella, A. Manns, H. Wood, E. De Jong, R. Murchie, C. V. Stanford, L. Whitelock, R. Murchie, L. Goossens, G. Acroyd, W. Alwyn, H. Clarke, A. Gleghorn, G. Jackson, W. Smith, G. Walker, J. F. Cook, G. Gilbert, T. Wye'dir (Raposo, 2007: 24).

İngiliz flüt ekolü ve Fransız flüt ekolü arasındaki farklar şöyle karşılaştırılmaktadır (Raposo, 2007: 7).

Tablo 2. Fransız Flüt Ekolü ve İngiliz Flüt Ekolü Karşılaştırması

Fransız Flüt Ekolü	İngiliz Flüt Ekolü
Gümüş flüt kullanımı	Tahta flüt kullanımı
Seste tutarlı vibrato kullanımı	Düz ses kullanımı
Rahat bir ağız pozisyonuyla çalma	Gülümser gibi gergin, sıkı dudak pozisyonuyla çalma
Tüm oktavlarda eşit, homojen sesler	Alt oktavda büyük, geniş, üst oktavda ince sesler

Fransız ekolünde sesin başlangıcından sonuna dek sürekli vibrato kullanımı, rahat bir dudak pozisyonu kullanımı, tüm oktavlarda benzer renkte, eşit kuvvette hava dağılımı olan sesler tercih edilmektedir. İngiliz flüt ekolünde sesler vibratosuzdur. Alt oktavlarda daha kuvvetli hava akımı üst oktavlarda daha sıkı bir dudak pozisyonu ile ortaya çıkan sesler mevcuttur. Oktavlar arası renk ve üflenen hava kuvvetinde farklılıklar vardır.

Evrenselleşme Sürecinde Ekoller ve Ustalık Sınıflarının Etkisi

2. Dünya Savaşı sürecinde ve sonrasında yaşanan baskılar ve kısımlar Avrupa’da ve Amerika’da müzik yaşamında büyük değişimler yaşanmasına sebep olmuştur. Avrupa çevresinde pek çok merkezde hangi eserlerin sanatsal değere sahip sayılacağı ve yorum izni verileceği siyasal ideolojilerle belirlenmiştir. 20. yüzyılın faşist rejimleri müziği amaçları için kullanmış; hangi bestecilere müzik yapma izninin verileceğini, nelerin besteleneceğini ve hangi eserlerin icra edileceğini belirlerken siyasal doktrinler esas alınmıştır. Josef Stalin dönemindeki Sovyet siyaseti sanatsal eser yaratımına ilişkin yol gösterici ilkeler belirlemekle yetinmemiş, bunlardan sapmaya kalkışanları cezalandırma yoluna da gitmiştir. Dmitri Şostakoviç’in 4. Senfonisi’nin uygun bulunmayıp, meslektaşlarının hapis ve sürgün cezalarına çarptırılığını bilen Şostakoviç hemen 5. Senfonisi’ni yayınlamıştır.

“Almanya’da Nazizm’in Irkçı-faşist ideolojik doktrini 1930’ların başlarından itibaren müzikte ciddi kargaşaya yol açtı. Yahudi müzisyenlerin çalışması yasaklandı; Yahudi kökenli, siyasal bakımdan sakıncalı ya da aşırı avant-garde eğilimli besteciler boykot edildi; Felix Mendelssohn Bartholdy ve Gustav Mahler gibi besteciler devlet yardakçılarınca yazılan müzik tarihi kitaplarında karalandı. Sayısız

müziyen kovuşturmadan kurtulmak için kaçıp başka ülkelere sığındı” (Solmaz, 2017).

Benzer şekilde Nazi Almanyası’ndan 1939’da kaçarak Şili’ye sığınan Lenie Alexander, Salvador Allende’ye verdiği destekten dolayı 1973’ten sonra da Paris’te sürgün yaşamıştır (Solmaz, 2017).

Daha özgür üretme ortamının olduğu Amerika, göç eden müzisyenler tarafından tercih sebebi olmuştur. Nazi rejiminden kaçarak Amerika’ya sığınan besteciler Hollywood’un 1930 sonrası dönemdeki en önemli isimleri olmuştur. Miklos Rozsa, Max Steiner, Erich Wolfgang Korngold, Dimitri Tiomkin, Franz Waxman bu bestecilere örnektir.

2. Dünya Savaşı ortamından kaçma ihtiyacıyla göç etmeleriyle ekollerin önde gelen temsilcilerinin farklı ülke ve kıtalara yerleşmesi, 1900’ler sonrası gelişen ulaşım, haberleşme ve iletişim araçları yardımıyla sanatçılar arası etkileşim artmış; ekolleri oluşturan temel anlayışlar farklı ülke ve kıtalara yayılmıştır. Bu dönemde geliştirilen uçak, otomobil gibi taşıtlarla sanatçıların farklı kıtalara, ülkelere erişimi kolaylaşırken, telefon, radyo, plak ve televizyon gibi icatlarla performansları daha büyük kitlelere ulaştırma kolaylığı sağlanmış; sanatçılar arası etkileşim artmıştır.

Plak ve radyo 19. yüzyıl sonu 20. yüzyılın ilk yarısında müzik sanatını yığınlara ulaştıran en önemli araçlardandır. “Sanat müziğinin yayılmasında radyonun görevi, müziği yığınlara ulaştıran öbür araç ve ortamların gelişmesine bir destek olmasındadır. Konserlere gösterilen ilginin artmasında, plak satışlarının yükselmesinde radyonun etkisi çok büyüktür” (Mimaroglu, 2006: 218-219).

G. Gilbert, M. Moyse, W. Kincaid, G. Laurent ve G. Barrère Avrupa topraklarında eğitim alıp savaş, ekonomik kaygılar, göç gibi sebeplerle Amerika’ya yerleşip dünyanın pek çok yerinden sanatçı yetiştiren flütistlere ilk örneklerdir. G. Gilbert Fransız ekolünün önde gelen flütistlerinden Paris Konservatuarı profesörü Rene LeRoy ile çalışmış, İngiltere’de yıllarca orkestracı, eğitimci ve solist olarak sanatını icra etmiş ve sağlık sebeplerinden ötürü 1969 yılında Amerika’ya göç etmiş, öğretmenliğe burada devam etmiştir (Demetra Baferos Fair, 2003: 9).

Benzer şekilde İkinci Dünya Savaşı’nın etkilerinden uzaklaşmak adına Amerika’ya yerleşen Fransız flüt ekolünün temsilcilerinden M. Moyse da Uzak Doğu, Avrupa ve Amerika’dan pek çok flüt sanatçısı ile çalışmıştır. W. Kincaid ve G. Laurent ve G. Barrère

de Paris Konservatuarı profesörleri ile çalışmış, eğitcilik ve çalıcılık hayatlarını Amerika'da sürdürmüşlerdir. Öyle ki göç ettikleri topraklara katkıları göz önünde bulundurularak Amerika'da sanat etkinliklerine devam eden bu flütistler Amerikan flüt ekolü kurucuları olarak da nitelendirilmişlerdir (Demetra Baferos Fair, 2003: 9).

Farklı kültürlerden gelen flütistler arası etkileşimin en etkin olduğu ustalık sınıfları ise ekollerin evrenselleşme sürecinin en önemli parçasıdır. Marcel Moyses Amerika'ya yerleştikten sonra yaptığı ustalık sınıfları ile dünyanın pek çok yerinden gelen flütist ile etkileşime geçmiş, Fransız flüt ekolünün dünyanın pek çok yerine yayılmasına katkıda bulunmuştur.

“Moyses, 1941 yılında Paris'teki Alman-Nazi işgalinden kaçarak, ailesiyle birlikte St. Amour'a yerleşmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ülkesine geri dönmüş fakat kariyerine kaldığı yerden devam edemeyince 1948 yılında Güney Amerika'ya yerleşmiştir. Burada kaldığı sürede Avrupa'da ustalık sınıfları düzenlemeye başlamıştır. 1951 yılında ailesiyle birlikte Brattleboro'ya yerleşmiş ve 1952 yılında Rudolf Serkin ve Adolf Buch ile birlikte Vermont'da Marlboro Yaz Müzik Okulu'nu kurmuştur. Bu aktivite daha sonraları Marlboro Koleji'nde müzik bölümüne dönüştürülmüştür. İlerleyen yıllarda bu kurslar üflemeli oda müziği başlığı altında Moyses'un müzisyenlik ve öğretmenlik tecrübesi ile kursa katılan birçok üflemeli çalgı sanatçısını etkilemiştir. Bu kurslara aktif katılım olması ve kurs bitiminde aktif katılımcıların performans göstermeleri bugünkü popüler yaz dönemi ustalık sınıfları geleneğinin ilk adımları sayılmaktadır” (Hepycel, 2009: 35).

Ustalık sınıfı kavramını bu noktada incelemek doğru olacaktır. Eğitimciliği-çalıcılığı referans kabul edilebilecek sanatçıların ülke içi ya da farklı ülkelerde belirli bir zaman aralığında çoğunlukla seyirci karşısında ve piyano eşlikli olarak yaptığı derslere ustalık sınıfı denmektedir. Konservatuar kültürünün temel bir özelliği olan ustalık sınıfları, yüksek profilli sanatçıların ileri düzey öğrencileri veya genç profesyonelleri eğittiği, profesyonel sanatçıların bulunduğu, belirli bir müzikal stil veya türe sahip uzmanların yönlendirdiği belirli bir müzik stili veya zümre ya da eğitimcilerin vokal veya enstrümantal olarak kendi öğrencileri veya diğer öğrencilere ders verdiği, samimi performans sınıfları, organizasyonlardır (Creech ve diğerleri, 2009: 1). Hevesli klasik müzisyenler ve öğretmenler tarafından, ustalık sınıfları, yarışmalar, sınavlar ve pratikle birlikte en etkili müzikal gelişim araçlarından biri olarak kabul edilir (Wikipedia, (b.t.) Akt. Hanken, 2010: 150).

Bir festival olarak İsviçre Weggis’de düzenlenen Sir James Galway’in ustalık sınıfları günümüzde en prestijli kurslardan sayılmaktadır. Her sabah çalışmalar James Galway ile birlikte ısınma egzersizleri ile başlamaktadır.

Resim 1. Sir James Galway’in Her Sabah Ustalık Sınıfındaki Öğrenciler ile Yapmış Olduğu Isınma Egzersizleri

(<http://galwayflutefestival.com/daily-warm-up>).

Tüm katılımcıların dersleri izleme zorunluluğu olduğu kursta James Galway’in yanı sıra eşi Lady Jeanne Galway ve farklı ülkelerden ünlü flütistler de konuk öğretmen olarak ders vermektedir.

Resim 2. Ustalık Sınıfında Performansları ve Öğretmenlikleri ile Katkıda Bulunan Farklı Ülkelerden Ünlü Flütistler

(<http://galwayflutefestival.com/artists>)

Juergen Franz (Almanya), Andrea Oliva (İtalya), Nicola Mazzanti (İtalya), Sir James Galway (İrlanda), Andrea Griminelli (İtalya), Claudio Montafia (İtalya) ve Raffaele Trevisani (İtalya)

Flüt korusu ensemble çalışması olarak programda yer almaktadır.

Resim 3. Flüt Korusu ile Ensemble Çalışması

(<http://galwayflutefestival.com/flute-choir>)

Kursta ayrıca 'Feldenkrais' adı verilen öz farkındalık ve yumuşak harekete odaklanan bir beden egzersizi çalışmasına da yer verilmektedir.

Resim 4. Feldenkrais Çalışması

(<http://galwayflutefestival.com/feldenkrais>)

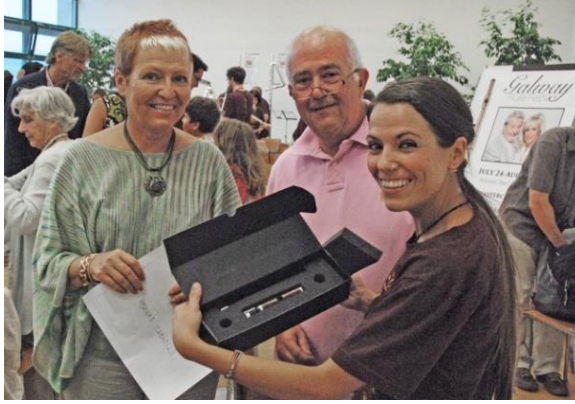
Ustalık sınıfının son günü düzenlenen konser katılımcılara performanslarını sunabilme ve ünlü flütistlerle birlikte çalabilme imkânı sunmaktadır. Konser sonrası çalıcılara verilen hediyeler ve ünvanlar bugün flütistler için prestij sayılmaktadır.

Resim 5. Son Gün Konser Sonrası Verilen Ünvanlar

(<http://galwayflutefestival.com/awards>)

Resim 6. Son Gün Konser Sonrası Yüksek Performans Gösteren Flütistlere Verilen Hediyeler

(<http://galwayflutefestival.com/awards>)

Konserden elde edilen gelirlerle gelecek senelerde yer almak isteyen öğrencilere burs imkânı sağlanmaktadır (<https://galwayflutefestival.com/>).

Berlin Filarmoni Solo flütisti Emmanuel Pahud'ün de ders verdiği Kanada Saint-Irénée Quebec'de gerçekleştirilen 'Domaine

Forget' yılın belli dönemlerinde prestijli ustalık sınıflarına ev sahipliği yapmaktadır. İleri düzey flüt öğrencilerini ağırlayan bu ustalık sınıfında öğretmen ile bireysel dersin yanı sıra kariyer planlama üzerine konuşma ve konferanslara da yer verilmektedir. Kurs süresince tüm derslere, konferanslara ve konserlere ücretsiz erişim hakkı, kamp, spor, turistik geziler, yoga vb. sosyal faaliyetler de öğrencilere sunulan diğer imkânlardır (<https://www.domaineforget.com>).

2010 yılında İzmir Urla'da Urla Sanat Akademisi bünyesinde düzenlenen Berlin Filarmoni Orkestrası emekli solo flütisti Andras Adorjan'ın ustalık sınıfında da öğrenciler bireysel derslerin yanı sıra oda müziği çalışması yapmış, kurs bitiminde çalışılan eserler karma dinleti ve flüt korusu konseri olarak dinleyiciye sunulmuştur.

Resim 7. 2010 UMA Andras Adorjan Flüt Ustalık Sınıfı Flüt Korusu Çalışması

(<https://www.cornucopia.net/events/Masterclasses-in-Urla/>)

Resim 8. 2010 UMA Andras Adorjan Flüt Ustalık Sınıfı Konseri

(<http://www.hurriyet.com.tr>)

2010 yılından beri düzenli şekilde devam eden Özel Marmara Eğitim Kurumları ve Maltepe Üniversitesi bünyesinde gerçekleşen Prof. Ayla Uludere ve Prof. Lydia Oşavkova eğitimliğinde gerçekleşen flüt yaz ustalık sınıfları Türkiye’de devam ettirilen en uzun soluklu ustalık sınıfıdır. Her yaştan ve seviyeden flütistin katıldığı ustalık sınıfında;

“Yirmi dört saat boyunca aynı yurttaki konaklayan eğitimcilerin kontrolü ve gözetimi altında keyifli ve güvenli bir şekilde kurslar sürdürülmektedir. Bu sebeptendir ki, öğrenciler gerek yurtlarında, gerekse ders salonlarında tam bir konsantrasyon / odaklanma sağlayabilmektedirler. Mini hayvanat bahçesi ve yüzme havuzuyla tüm katılımcılara daha renkli ve eğlenceli bir ortam sunulmaktadır. Günde üç öğün hazırlanan sağlıklı ve temiz yemeklerde, katılımcıların isteklerini göz önünde bulundurarak diyetisyen kontrolü ile menülerin oluşturulması, personelin müziğe ve müzisyene karşı ne kadar sevecen, duyarlı ve anlayışlı olduklarının birer göstergesidir. İlk yıllarında bir hafta olarak başlayan kamp son yıllarda ki katılımın artışıyla ikiye bölünerek, 5 gün küçükler ve 5 gün büyükler olmak üzere toplam gün sayısı 10’a çıkarılmıştır. Her iki grupta da geçerli olan prensipler ve işleyiş öğrencinin her gün ders alması, herkesin mutlaka oda müziği gruplarına katılması, zaman zaman yapılan yarışmalarla öğrencinin çalışma motivasyonunun artırılması; yapılan solo ve oda müziği çalışmalarının neticelerini ailelerin izleyebildiği, görüntü veya ses kayıtlarının yapılabildiği, ücretsiz halka açık olarak sahnede verilen bir konser olması ve akabinde alkışlarla sunulan sertifikalarıyla sonlandırılması şeklinde

gerçekleştirilmektedir. Katılımcılara bu yıl 10. yıla özel olarak birer çanta hazırlanmış, ayrıca "Keylan Müzik Evi" kamp süresince bir stant açarak yarışmada dereceye girenlere aksesuarlar hediye etmiştir" (Bayramoğulları, 2016: 90).

5-7 Ekim 2015 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Avusturya, İsviçre, Fransa, İtalya ve Türkiye'den ünlü flütistler ile düzenlenen Flütistan etkinliğinde öğrenci ve kariyerine devam eden flütistler birlikte çalma ve çalışma olanağı bulmuştur. Basel Müzik Akademisi'nden Felix Renggli, Ensemble Intercontemporain ve Paris Konservatuarı'ndan Sophie Cherrier, Viyana Opera Orkestrası ve Viyana Konservatuarı'ndan Karl Heinz Schütz, Lyon Ulusal Orkestrası'ndan Jocelyn Aubrun, Maggio Musicale Fiorentino Orkestrası'ndan Nicola Mazzanti (piccolo), Flutes d'Azur'un şefi olan Vence Konservatuarı'ndan Mauricio Lozano, Nice Ulusal Konservatuarı ve Bordighera Senfoni Orkestrası'ndan Sibel Pensel, Borusan İstanbul Filarmoni Orkestrası ve İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'ndan Bülent Evcil üç gün boyunca verdikleri ustalık sınıfları ve konserlerle, deneyimlerini genç kuşaklarla paylaşmıştır. Çalışmaların amacı "Türkiye'deki tüm flüt öğrencilerini, öğretmenlerini ve yorumcularını bir araya getirmek, ülkemizdeki flütistleri ve yaptıkları çalışmaları bu uluslararası isimlere sunarak, ülkemizin tanıtımına katkıda bulunmak, yetenekli öğrencilerin yurtdışındaki konservatuvarlarda eğitim görme imkânına önayak olmak, farklı ülkelerin flüt ekollerini tanıtmak, stand açacak flüt mağazaları sayesinde, birçok enstrümanı tanıma imkânı sunmak..." şeklinde açıklanmıştır (Uluslararası İstanbul Flüt Buluşması, <http://www.sanattanyansimalar.com>).

"Fransa'nın Nice kentinde yaz aylarında Rampal ve Marion tarafından yaz kampları düzenlenir. Bu derslere katılanların büyük bir çoğunluğu konservatuvar öğrencisidir. Derslerden sonra bazı geceler Rampal ve Marion, bölgenin ambiyansını ve bölgeye özgün şeyleri paylaşmak için Nice'in içinde ve yakın yerlerindeki restoranlarda flüt sınıfı için partiler organize eder. Sabah saat 5'de bir düzineden fazla flütçü uykulu gözlerle restorana girer ve kahvaltılarını yapar. Öğrenciler 34 kahvaltıdan sonra duş almak ve saat 10'da derslere başlamadan önce birkaç saat uyuklamak için yurtlarına geri döner. Öğrenciler bu tarz etkinlikler sayesinde de müziğin sadece parmaklardan, ağızdan, dillerden ya da notalardan değil, zengin bir yaşamdan geldiğini öğrenmiş olurlar" (Cohen, 2003: 6).

Benzer şekilde 29 Temmuz - 8 Ağustos 2020 tarihleri arasında Anghiari İtalya'da gerçekleşecek olan Mark Sparks ve Sergio Pallottelli'nin ustalık sınıfında yapılacak bireysel dersler dışındaki

etkinlikler ve kültürel paylaşımlar “sıkı çalışma, provalar ve sohbetler, sabahları ve akşamüstlerinin çoğunu kapsayacaktır, ancak yakındaki kasabaları ziyaret etmek, İtalyan yaşamının, yiyecek ve güneşin tadını çıkarmak için bolca zaman olacaktır.” şeklinde katılımcılara açıklanmaktadır (<https://www.musicalchairs.info>).

TARTIŞMA

Ustalık sınıfları, eğitimcilere erişimi kolaylaştırması bakımından ekoller arası etkileşimde ayırt edici bir yere sahiptir. Konservatuvarda eğitim veren bir eğitici ile çalışabilmek için okulun giriş ölçütlerini yerine getirmek, uzun süreli yurtdışında yaşamak gerekliliği vardır. Ustalık sınıfları ile yaş sınırı olmadan meslek hayatına geçmiş sanatçılar bile eğitimciler ile çalışabilmekte, böylece uzun süreli yurtdışında yaşama gerekliliği ortadan kalkmaktadır. Eğitimcinin okuldaki kontenjanı ile karşılaştırıldığında ustalık sınıfları sayesinde çok daha fazla sayıda katılımcı ile etkileşime geçme fırsatı bulunabilmektedir.

Uluslararası ustalık sınıflarında çalışmaya dâhil olabilmek için katılımcılar teknik yeterliliklerini ve estetik anlayışlarını ortaya koyan kayıtlar göndermelidirler (Örnek için bkz. <https://www.domaineforget.commie/flute-performance-stage/#internship>, James Galway Weggis ustalık sınıfları <https://galwayflutefestival.com>). Kaydın kabul edilmesi durumunda dünyanın pek çok yerinden gelen katılımcılar hem eğitimci ile bire bir çalışabilmekte, hem de diğer katılımcıların kültürel kimliklerinin çalıcılıklarına yansımaları dinleme fırsatı bulmaktadırlar.

Katılımcılar pasif (yalnızca dinleyici) ya da aktif (dinleyici ve çalıcı) olarak yer almaktadırlar. Ustalık sınıflarının uzunluğu değişken olmakla birlikte içeriğinde oda müziği çalışmaları, yarışmalar, konserler de olabilmektedir. Yarışmalar ve sonrasında verilen ödüller katılımcılar için motivasyon kaynağı olmakla birlikte örneğin Sir James Galway’ın İsviçre Weggis’de gelenekselleşmiş yaz kurslarında verilen ödül ve unvanlar prestij olarak görülmekte, bugün pek çok flütistin özgeçmişinde ayrıca belirtilmektedir.

Katılımcılar halen eğitimine devam etmekte olan öğrencilerin yanı sıra profesyonel kariyerlerine devam eden sanatçılar da olmaktadır. Eğitimcilik yapmayan orkestra sanatçıları gibi bir okulda birlikte çalışma fırsatı bulunamayacak flütistler ile ustalık sınıflarında birlikte çalma, ders yapma, eleştirilerini dinleme gibi etkileşimlerde

bulunmak bilgi aktarımı açısından oldukça etkilidir. Özellikle festival olarak düzenlenen ustalık sınıflarında çalışmaya adını veren eğiticinin yanı sıra solist ya da orkestracı olarak kariyerine devam eden ünlü flütistler de eğitim vererek ustalık sınıflarını desteklemektedirler. Böylece katılımcılar tek bir kursa katılımı pek çok farklı isimle çalışma, çalma, bilgi alışverişinde bulunma fırsatına erişmektedirler. Sözgelimi Weggis'te düzenlenen Galway Flute Festivali kapsamında Sir James Galway ve eşi Lady Jeanne Galway'ın yanı sıra James Galway ile birlikte çalışmış profesyonel kariyerleri devam eden Davide Formisano, Andrea Griminelli, Andrea Oliva gibi ünlü isimler festival kapsamında eğitici olarak ve konserlerde yer almaktadır. Özellikle yaz ustalık sınıflarında tüm günü kapsayan etkileşim, günlük çalışmaların bitiminden sonra sohbet ile devam etmekte ve katılımcılar eğitmenlerle yapılan dersler ile sınırlı kalmayıp günlük hayatlarını yakından izleyebilmekte, sohbet edebilme fırsatı bulmaktadırlar.

Bütün bu etkileşimler sonucunda Rus, Uzak Doğu, Balkan, Amerikan, Türk vb. kökenli pek çok sanatçı ortak bir teknik beceri seviyesini geliştirmekte, kültürden kaynaklı teknik ve müzikal anlayış farklılıklarını paylaşabilmekte, birbirine çok yakın estetik anlayışlarla performans ortaya koyabilmektedirler. Gelenen bu noktada performanslar arasındaki farkın ekollerden kaynaklı olmaktan ziyade öznelleşen performansların sonucu olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ

Sanayi devrimi sonrasında pek çok devletin benimsediği Ulus-Devlet modeli ile ulusalcılık akımını hazırlayan politikalar Batı Avrupa merkezli müzik yaratım ve performansını etkilemiş, farklı kültürel kimlik ihtiyaçları ile yeniden şekillendirmiş, ulusal kimlikler altında ekoller oluşmuştur. Bu ekoller yalnızca teknik ve müzikal anlayış farklılıkları ile değil aynı zamanda farklı materyallerden yapılmış ve farklı mekanizmalara sahip flütlerin benimsenmesi ve ekollerin benimsediği teknik ve müzikal anlayışa yakın yazılan metodlar, besteler ile birbirlerinden ayrılmıştır. Devam eden yıllarda savaşlar, göçler ve ekonomik sebeplerle ekollerin önemli üyelerinin yer değiştirmesi, ustalık sınıfları, yarışmalar, iletişim-ulaşımında yaşanan gelişmelerin sonucunda artan etkileşimlerle ekoller kendi içinde değişimler göstermiştir. Bir önceki nesilde kabul edilen ekollerin farklı materyal ve mekanizmadan üretilen farklı flütleri benimsemesi kavramı yerini bugün tüm dünyada kabul edilen ortak bir flüt mekanizmasına bırakmıştır.

Ustalık sınıflarının kültürler ve ekoller arası etkileşimde ayırt edici bir yeri vardır. Her yaştan, pek çok farklı ülkeden ve seviyeden flütistin gerek eğiticiyle gerekse de diğer flütistlerle etkileşimi ve bu etkileşimin yalnızca ders saatleri ile sınırlı kalmayıp ustalık sınıfının süresi boyunca devam etmesi, etkileşimin eğitimcilerin gündelik hayatları, çalışmaları, sohbetleri ile geliştirilmesi, sınıflarda diğer müzisyenlerle oda müziği çalışmaları yapabilme olanağı, yarışmalar, ödüller ve unvanlar, konserler ile katılımcıların motivasyonunu arttırması ve dünyanın farklı bölgelerinden gelen pek çok flütist ile teknik ve müzikal anlayışları paylaşmaları bakımından çok önemli etkileri vardır.

Müziğin küreselleştiği bu çağda artık çalıcıların teknik ve müzikal anlayışlarını ulusal ekoller altında gruplamak mümkün değildir. Bir önceki nesilde ulusal kimlik çatısı altında benimsenen çalıcılık anlayışından farklı olarak bugün çalışmada bahsedilen tüm bu gelişim ve etkileşimler sonucunda çalıcıların bireysel seçimleri ile teknik ve müzikal estetik anlayışları ortaya çıkmaktadır. Günümüz flüt tekniği ve müzikal anlayışının sentez bir ekol olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, R., N. (2009). Flütte Ton Kavramı ve Ton Eğitiminde Kullanılan Marcel Moyse'un 'De La Sonorite' Adlı Kitabının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi.) Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Alıcı, S. (2010). Paul Taffanel ve Morceaux Imposé Geleneği. (Sanatta Yeterlik Tezi.) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Araboğlu, T. (Aralık 2011). Viyolonselde Yayın ve Ekollerin Tarihsel Gelişimi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13 (2), 37-48.
- Ayas, O. G. (2016). Musiki İnkılabı ve Rus Modeli: Karşılaştırmalı Müzik Sosyolojisi Açısından Bir Tartışma. Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 77, 131-155.
- Ayaz, N. ve Nayir, A. (2017). Müzik Eğitimi Verilen Akademik Kurumlarda Ses Eğitiminin Uzman Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. Sanat Eğitim Dergisi, 5 (2), 157-185
- Bayramoğulları, L. (2016). Maltepe'de 10. Yıl: 'Maltepe Flüt Yaz Kampı' Bu Yıl 10. Defa Kapılarını Flüt Dünyasına Açtı. SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (8), 87-91,

- Bulut, S. (2015). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Lisans Programı Flüt Dersinde Kullanılan Cecile Chaminade Op. 107 Flüt Konçertosu'nun Uygulanabilirliğine Yönelik Teknik Önerilerin Belirlenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34 (1), 56-74.
- Cohen, S. (2003). *Bel Canto Flute: The Rampal School*, (1). Winzer Press: New York.
- Coşkun, S. (2015). Türk Keman Ekolü Neden İstenilen Düzeyde Değildir?. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, Sayı 1
- Creech, A., Gaunt, H., Hallam, S. ve Robertson, L. (2009). Conservatoire students' Perceptions of Masterclasses. *British Journal of Music Education*, 26 (03): 315 - 331
- Demetra Baferos Fair, M., M. (2003). *Flutists' family tree: in search of the American flute school. (Doktora Tezi). The Ohio State University, Ohio.*
- Gabaron, N. (2005). *L'enseignement De La Flute Traversiere, Histoire De La Constitution D'une Disipline D'excellence En France.*
- Hanken, I, M,. (2010). The Benefits Of The Masterclass. *Nordic Research in Music Education*, 12, 149-160.
- Hepçücel, C. (2009). 19. yüzyıldan günümüze Fransız ekolü ve Marcel Moyse'un flüt sanatına etkileri. (Sanatta Yeterlik Tezi). *Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.*
- Kocakulah, G. (2014). Solo flüt repertuarında A. Honegger'in "Danse de la Chevre", E. Bozza'nın "Image", J. Ibert'in "Piece" adlı eserlerinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.*
- Kurtaslan, H. (2014). Flüt Ekollerinin Müzik Eğitimi Anabilim Dallarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), Makale no: 22, 244-252.
- Mimaroğlu, İ. (2006). *Müzik Tarihi, Varlık Yayınları, Sayı: 919, Yedinci Basım, İstanbul*
- Mustan Dönmez, B. ve Oyan, S. (2015). "Ulusalçılık Akımı" Bağlamında Yerel Müzik Öğelerinin Uluslararası Sanat

Müziğindeki Kullanımı. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(18), 87-102.

- Powell, A. (2002). *The Flute* (1). Yale University Press: Londra.
- Raposo, J., A. (2007). *Defining the British Flute School: a study of British flute performance practice 1890-1940*. (Doktora Tezi). The University of British Columbia, Kanada.
- Sadie, S. (Ed.). (1980). *The new Grove dictionary of music and musicians*, (1). Hong Kong: South China Printing Company.
- Say, A. (2002). *Müzik sözlüğü*, (1). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A. (2010). *Müzik ansiklopedisi, besteciler, yorumcular, eserler, kavramlar*, (2). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Solmaz, S. (2017). 2. Dünya Savaşı'nda Müzik ve Faşizm Üzerine.
- Yöre, S. (2011). *Çağdaş Müzik: Bestecilik Ana Akımları, Teknikleri ve Başlıca Besteciler*. Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20 (3), 1-20.

İnternet Kaynakları

- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bed5fd6acd475.17447599 Erişim Tarihi: 23 Temmuz 2019
- <http://www.sanattanyansimalar.com/uluslararasi-istanbul-flut-bulusmasi/1395/> Erişim Tarihi: 4 Ocak 2020
- <https://www.domaineforget.com/academie/flute-performance-stage/#internship> Erişim Tarihi: 3 Ocak 2020
- <https://galwayflutefestival.com/> Erişim Tarihi: 3 Ocak 2020
- <https://www.musicalchairs.info/courses/5618?ref=2> Erişim Tarihi: 4 Ocak 2020